

בית משפט לענייני משפחה בפתח תקווה

תמ"ש 15-10-42543 פלוני ואח' נ' פלוני ואח'

בפני כבוד השופטת אילת גולן-תבורי

תובעים
1. פלוני
2. פלוני

נגד

נתבעים
1. פלוני
2. האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב

פסק דין

מבוא

1. פסק הדין מכריע בתביעה שהגישו שני אחים כנגד אח שלישי, בטענה לזכות קניינית מעבר לרשום בחנות, להחזר השקעה כספית בחנות משנת 1989, ולחלקו בחובות נטענים של עסק שירשו כמפורט להלן. הנתבע טען להתיישנות בנוגע לעתירות הראשונות והכחיש טענת חלקו בחובות. התביעה הוגשה ע"ס 587,000 ₪, חלקה נדחה בדיון הראשון בגין התיישנות ובסיכומים עתרו לסך 295,501 ₪.

2. להורי הצדדים היו שתי חנויות מחוברות למכירת ____ ומוצרים נוספים, האב נפטר בשנת 1996 האם נפטרה בשנת 2012. ההורים ציוו לילדיהם את רכושם בחלקים שווים. שני האחים התובעים הם שעבדו בעסק לאורך השנים התפרנסו ממנו וקיבלו שכר, האח השלישי, הנתבע, שהה בחו"ל חלק מהשנים וגם כשחזר לא עבד בעסק.

3. בין הצדדים התנהלו מספר הליכים משפטיים. תביעה לפירוק שיתוף במקרקעין העיזבון, דירת מגורים והחנויות (תמ"ש 14-05-15807), בה ניתן צו לפירוק השיתוף, שבוצע בהליך כינוס נכסים בהוצל"פ.

בית משפט לענייני משפחה בפתח תקווה

תמ"ש 42543-10-15 פלוני ואח' נ' פלוני ואח'

4. בנוסף התדיינו בבית הדין לעבודה, במקביל להליך כאן. בתביעה שהגיש שכיר בעסק () כנגד שלושתם, קבע בית הדין לעבודה שהאח השלישי (הנתבע כאן) לא נהג מנהג בעלים בעסק, ולכן חוייב רק כיורש ובהתאם חוייבו שלושתם בפיצויים לתקופה שקדמה לפטירת האם. לתקופה שלאחר הפטירה חוייבו רק שני האחים (התובעים כאן) לאחר שנקבע כי נהגו בעסק מנהג בעלים. תביעות שני האחים בבית הדין, לפיצויים כשכירים בעסק () נדחו.

5. הצדדים לא הגיעו להסכמה בנושא תביעה זו, חרף ניסיון להביאם להידברות, ונוהל הליך שמיעת הראיות. משהוגשו סיכומי הצדדים לרבות סיכומי תשובה, ניתן בזאת פסק הדין.

טענות הצדדים

תמצית טענות התובעים

6. התביעה הוגשה ע"ס 587,000 ₪, עתירה לזכות קניינית מעבר לחלק הרשום בחנות השנייה, עתירה להחזר השקעה כספית ברכישת חנות בשנת 1989 ולאחר מכן, ולחייב הנתבע לשלם חלקו בחובות העסק (הלוואה 150,000 ₪, חלקו בחובות בסך 70,000 ₪, חוב לספקים 23,000 ₪).

7. בחנויות פעל עסק שניהלו הוריהם למכר מוצרי _____, שני התובעים עבדו בעסק מהקמתו בשנת 1989, הנתבע לא עבד שם. הוא נרשם כבעלים בעסק, נהג כבעלים כשלקח מהמוצרים, קיבל תמיכה כספית מהעסק בסיוע האב. בעת רכישת החנות השנייה בשנת 1989 הם השקיעו כסף (22,000 \$) והפחיתו ממשכורתם לסייע להורים שלקחו הלוואה לרכישה ולשיפוץ, גם הנתבע השתתף ברכישה (ב- 7,000 \$) ויש לחשב חלקו לפי ההשקעה.

8. שתי החנויות נמכרו יחד לאחר שניתן צו לפירוק שיתוף בתביעה קודמת בשנת 2014, בכינוס נכסים ומכירה בשנת 2015, בסך 3,460,000 ₪ ובצירוף מע"מ בסך 4,082,800 ₪. על הנתבע לשלם לכל תובע 137,466 ₪ ממכירת החנות השנייה (לפי חלקם היחסי בה ובהתאם להשקעה). לכל תובע מגיע 887,337 ₪, קיבלו רק 749,871 ₪ כ"א, ולכן האח הנתבע צריך להשיב לכ"א 137,466 ₪.

9. בנוסף עליו להשתתף בהלוואה שלקחו מהבנק לתשלום חובות העסק בסך 401,071 ₪, חלקו בקרן 133,690 ₪, בצירוף הצמדה וריבית מוערך שיש לחייבו ב- 75,000 ₪ לכל תובע וביחד 150,000 ₪, וכל החזר עתידי של ההלוואה. כמו כן צריך לשלם לכל תובע 66,000 ₪ משוערך

בית משפט לענייני משפחה בפתח תקווה

תמ"ש 42543-10-15 פלוני ואח' נ' פלוני ואח'

ל- 70,000 ₪ למועד התביעה, בשל תשלומים ששילמו מכיסם לכיסוי חובות בסך 100,000 ₪, וחלקו בחוב לספקים 23,000 ₪.

10. **בסיכומים** טענו, שהנתבע לא כפר ברישומי הרישיון העסק, נהג בעסק מנהג בעלים ונרשם כבעלים לאחר פטירת האם. במו"מ עימם טען שזכאי לשליש ובירר מצבו הכספי, ובמקביל טען שאינו חלק מהעסק. עליו להשתתף בחובות גם אם לא היה שותף פעיל. הוא שותף מכוח פקודת השותפויות, חוק הירושה, והתייחסות רשויות המס אליהם. איפשר להם לנהל את העסק כראות עיניהם עד לסגירתו, לא התנגד ולא פעל להסתלק מחלקו בעיזבון או בעסק, רק כשגילה שהוא בקשיים. הנתבע מתעלם מהחובות. טענתו שהם ניהלו את העסק והיו הבעלים האמיתיים שלו תמוהה, אין לערוך אבחנה בין היורשים.

11. הליכים שהתנהלו בבית הדין לעבודה נדחו בהסכמה, בלי שהדחייה מהווה מעשה בית דין או השתק. בתביעה שהגיש השכיר בחנות לבית הדין לעבודה נקבע שעל האחים חל החיוב לתקופה שעד מות האם, כיורשיה (חליפיה).

12. הם השקיעו בחנות השניה השקעה כספית והפחתה בשכר, יש להתחשב בכך בחלוקת תמורת המכר. בחנות השניה מגיע להם יותר משליש, הנתבע זכאי לשליש רק מהחנות הראשונה. קיבל 748,458 ₪ במקום 695,957 ₪, צריך להשיב 52,501 ₪ לתובעים בחלקים שווים.

13. הם פעלו להקטנת החובות, לקחו הלוואה 133,690 ₪ (קרן) שבתביעה עמדה על 150,000 ₪, לכל תובע 75,000 ₪ ועוד 7,500 ₪ עלותה. כמו כן לשאת בחלקו בחובות לספקים בסך 23,000 ₪. **בסיכומי תשובה** טענו שההורים ראו בהם עובדים או יורשים, לא בעלים. לא הבהיר למה פעל במו"מ למכירת העסק. לא התמודד עם הטענה לאי חלוקת העיזבון ושהוא שותף פסיבי. יש לקבל התביעה על כל רכיביה.

תמצית טענות הנתבע

14. הטענה שיש להם זכות בחנות השנייה היא לאחר חלוקת תקופת ההתיישנות, שכן נרכשה ביום 4.4.1989. גם כתב ההגנה בתביעה לפירוק שיתוף הוגש בחלוקת 25 שנים וחודשיים מרכישת החנות (ב- 6/2014) ובלי פירוט או אסמכתאות. המבקש לסתור הרישום נטל ההוכחה עליו, נרשם שלישי על שמו ברישום המקרקעין, יש לדחות הטענה גם בשל השתק ומניעות. יש לדחות התביעה להשבת השקעה בשל התיישנות בחלוקת יותר מ- 7 שנים, נטען במסווה טענה לזכות קניינית, ולחילופין בשל שיהוי קיצוני של יותר מ- 25 שנים המצביע על ויתור. לא יכולים לתבוע מעיזבון לאחר 27 שנים. טענתם שהסכימו להפחית במשכורת, התיישנה בחלוקת למעלה מ- 7 שנים מהרכישה.

בית משפט לענייני משפחה בפתח תקווה

תמ"ש 42543-10-15 פלוני ואח' נ' פלוני ואח'

15. הוא לא עבד בעסק, לא ניהל אותו, לא קיבל בו החלטות, לא היה שותף ברווחים ולא ביקש להיות שותף. שנים גר ועבד מחוץ לישראל. רישום שמו ברישיון העסק נעשה ללא ידיעתו כשגר בחו"ל. מעולם לא קיבל תמיכה כספית מהעסק. תקופה קצרה קיבל מוצרים לפי נוהג האב ופיקוח התובעים. הם מכרו ציוד מהחנויות בלי לשתפו, לא ראו בו שותף.
16. לאחר פטירת האם הציגו את העסק כרווחי, ראו עצמם בעלים בלעדיים. בחוסר תום לב ניסו לגרום לו למכור חלקו בסכום נמוך. כשסירב החלו לטעון שהעסק בחובות, שנה לאחר הפטירה ובלי מסמכים. כשפנה לרו"ח להתייעץ, העבירו מסמכים חלקיים לא חתומים שלא הצביעו על חובות בפטירה. הם יצרו לעסק חובות בהעלאת גובה המשכורת לעצמם, פעלו לפיטורי השכיר בעסק וכתבו לו את התביעה לביה"ד לעבודה. התובעים ניהלו את העסק שנים רבות לאור מצב ההורים, מול ספקים, לקחו הלוואות מהעסק, רכשו ציוד, חתמו על שיקים ודו"חות, סגרו את העסק לפי שיקול דעתם, מסתירים מסמכים. התביעה הוגשה בשיהוי רב.
17. יש לדחות טענת חובות העסק, הם ניהלו אותו, לא פנו אליו לפני שלקחו הלוואה, חוב לאחר פטירת האם באחריותם, ניהלו את העסק ונהגו בו מנהג בעלים, לא צרפו אסמכתאות לחוב, אין די במסמך על לקיחת הלוואה כדי להוכיח קשר לחובות לעסק, הציגו חישובים מנופחים, עליהם האחריות משיצרו אותם כבעלים ומנהלים.
18. מגיע לו מהתובעים תשלום בסך 125,599 ₪ כי מנעו את השכרת הדירה והחנויות ומכירתם, דירת האם עמדה ריקה 21 חודשים, ונוצרו חובות ארנונה ומים.
19. **בסיכומים** כתב שטענתם לזכות קניינית בחנות נדחתה בדיון בשל התיישנות ויש לחייב בהוצאות, הרחיבו חזית וטוענים לכך בסיכומים, צירפו נספחים שלא כדין. לא הוכיחו השקעה בחנות או השתתפות בשיפוץ. החנות היא נכס הוני, רכישתה הייתה השקעה הונית, ניכוי פחת על המבנה לא הופך אותה למלאי עסקי. עליהם להשיב לעיזבון 193,000 ₪ שלקחו ע"י הגדלת שכרם. הדרישה שלהם לתשלום החוב לעובד היא ניסיון גזל כי נדחתה תביעתם בבית הדין לעבודה ונקבע שמפטירת האם רק הם היו מעסיקיו וחויבו בתשלום. תביעתם לפיצויים נדחתה. התביעה לא הוכחה, פעלו בחוסר תום לב ובמרמה, יש לדחות התביעה ולחייבם בהוצאות ריאליות ולדוגמא ושכ"ט עו"ד.

בית משפט לענייני משפחה בפתח תקווה

תמ"ש 42543-10-15 פלוני ואח' נ' פלוני ואח'

דיון

21. הצדדים אחים, אביהם נפטר בשנת 1996 ואימם בשנת 2012 (ביום 12.12.2012). ההורים ערכו צוואות הדדיות, וציוו לכל אחד מהם שליש מעיזבונם. צו קיום צוואת האם ניתן ביום 2012. בבית הדין הרבני האזורי בנתניה.
22. עיזבון ההורים כלל גם דירה וגם שתי חנויות בנתניה (מחוברות) ברח' _____ בנתניה, הידועות גם כגוש _____ חלקה _____ תת חלקה _____ ('חנות ראשונה') ותת חלקה _____ ('חנות שניה'), עסק לממכר _____ ומוצרים _____ בו עבדו שני האחים התובעים, שנקרא עד לפטירת האם: "_____".
23. שני האחים שעבדו בעסק, תבעו מהאח השלישי - סכום שלטענתם מגיע להם בגין השקעתם ברכישת החנות השניה \$ 22,000, השקעתם ברכישת החנות ולאחר מכן, וכן תשלום חלקו בחובות העסק שנטענו- הלוואה 150,000 ₪, חלקו בחובות 70,000 ₪, חוב לספקים 23,000 ₪.
24. בתביעה הוגשו תחילה 3 עתירות – להצהיר על זכותם הקניינית בחנות השנייה מעבר לזכויות שנרשמו על שמם (קרי יותר משליש לכ"א מהתובעים), מכח השקעה כספית בעת רכישת החנות (ס' 4.1), הצהרה כי מגיע להם סכום כספי בגין השקעה כספית בעת רכישת החנות השניה ולאחר מכן (ס' 4.2), תשלום כספי בגין החזר חלקו בחובות העסק (ס' 4.3).
25. לאחר שלכתב התביעה הראשון שהוגש לא צורפו מסמכים כנדרש, ניתנה החלטת כב' הרשם להשלימם (בבקשת הנתבע לארכה לכתב הגנה) ולאחר שלא יושמה ניתנה החלטה נוספת המתריעה מפני מחיקה מחוסר מעש. כעבור מספר חודשים (ביום 10.1.16) הוגש כתב תביעה עם נספחים, ברם לאחריו עתר הנתבע למחיקת התביעה כששוב לא צורפו כל המסמכים. משכך ובהעדר כתב הגנה נוכח כך, לא היה מנוס מדחיית הדיון הראשון שהיה קבוע. בהמשך ניתנו החלטות נוספות לעניין הגשת מסמכים, תוך חיוב בהוצאות. בחודש 5/2016 הוגש כתב התביעה עם נספחים. בקשה נוספת שהוגשה בהמשך להוספת נספחים נעתרה תוך חיוב בהוצאות. משכך כתב הגנה הוגש בחודש 6/2016, ודיון ראשון התקיים בחודש 12/2016.

בית משפט לענייני משפחה בפתח תקווה

תמ"ש 42543-10-15 פלוני ואח' נ' פלוני ואח'

26. הצדדים לא הגיעו להסכמה לאורך ההליך. אף העדויות נשמעו בעצימות גבוהה ביניהם (פרוטוקול אחרון).

אין אלא להצר על כך שהאחים הגיעו ביניהם למערכת יחסים זו.

העתירה לפסד הצהרתי נדחתה

27. בדיון הראשון נדחתה, בהסכמת התובעים, העתירה בס' 4.1 לתביעה - להצהיר על זכות קניינית מעבר לשליש לכל אחד מהתובעים בגין השקעה כספית בעת רכישת החנות השנייה בשנת 1989.

28. נקבע כי זאת מבלי הבעת עמדה לעניין ס' 4.2 אם מהווה חלק מהעתירה בס' 4.1 או משקף את אותה עתירה באופן אחר. ברם הובהר כי לא תתאפשר הרחבת חזית מעבר לנטען בכתב התביעה, ושאלת ההוצאות תידון במסגרת ההליך. (פרוטוקול 11.12.16, ע' 5).

29. אלא שגם לאחר מכן התובעים שבו ועתרו לכך (כי זכאים ליותר מ- 1/3 מהזכויות נוכח השקעתם הכספית בעת הרכישה ס' 4.1 לתביעה) בתצהיריהם (ס' 8, 43-48, 57), אף צירפו מסמכים (חלקם בתוך סעיפים שחזרו על העתירה). הובהר שלא ניתן לטעון זאת לאחר שניתנה ההחלטה המורה על דחייתה.

30. מנגד, הגיש הנתבע חוות דעת פרטית מטעמו, בניגוד לתקנות החלות בבית המשפט לענייני משפחה, וניתנה הוראה להוציאה מהתיק. שני הצדדים חוייבו בהוצאות.

31. לאחר שנמסר שהצדדים מתנהלים בתביעה בבית הדין לעבודה, נקבע כי כל הכרעה שיפוטית שם תוגש בתיק. (פרוטוקול מיום 17.4.18, ע' 10).

32. חרף ההחלטות החוזרות, התובעים שבו וטענו לעניין ההשקעה הכספית בעת רכישת הנכס ולחלקם בו גם בסיכומים (ס' 56-59). לא נהיר עניין זה, לאחר שהעתירה להצהיר על זכות קניינית לתובעים מעבר לחלקם הרשום, כבר נדחתה.

טענה להשקעה בנכס

33. לטענת התובעים יש לפסוק לזכותם את הסכום המגיע להם בגין השקעתם בחנות השניה (ס' 4.2 לתביעה). לטענת הנתבע התביעה, המוכחשת כשלעצמה, הוגשה לאחר חלוף תקופת ההתיישנות זה מכבר, וכן בשיהוי ניכר, יש לדחותה.

בית משפט לענייני משפחה בפתח תקווה

תמ"ש 42543-10-15 פלוני ואח' נ' פלוני ואח'

34. משהועלתה טענות התיישנות בראשית ההליך בהזדמנות הראשונה, יש לבחון טענה זו תחילה. (ס' 3 לחוק ההתיישנות, תשי"ח-1958).

35. בהתאם להוראות חוק ההתיישנות, תביעה שאינה במקרקעין מתיישנת בתוך 7 שנים (ובמקרקעין עד 25 שנה) ס' 5 לחוק.

36. בנסיבות כאן עומדים התובעים על זכותם להחזר השקעה שביצעו בעת רכישת החנות השניה "ולאחר מכך". (ס' 4.2 לתביעה).

37. רכישת החנות בוצעה כנמסר בתביעה על ידי אביהם המנוח של הצדדים ביום 4.4.1989. הטענה לזכות מעבר לשליש החנות בשל השקעה כספית נטענת בשנת 1989 נתבעה בתביעה כאן 26 שנים לאחר מכן. תקופת ההתיישנות חלפה זה מכבר.

38. אשר להשקעות שנטען כי בוצעו "לאחר מכך", נכתב שהכוונה לכך ששני התובעים הפחיתו משכרם לצורך כך. ברם התובעים לא ציינו פירוט, לא מועד מדויק, ולא בוסס סכום ההשקעה הנטען. קרי המדובר בשיפוץ נטען משנת 1989, שהיקפו לא הוכח אף לא באיזו חנות בוצע, לא הובא מקור מימון מוכח שיש להשיבו, ולא הוכח שטרם חלפה תקופת ההתיישנות או הובאה עילה המצדיקה השעיית מירוך תקופת ההתיישנות. משכך לא ניתן להעתר לעתירה והיא נדחת.

39. מעבר לצורך יצוין, בקצרה, שדומה כי גם דיון לגוף העתירה לא היה בו כדי לשנות מהתוצאה האמורה, שכן לא הובאו ראיות להשקעה כספית בחנות השנייה, מלבד מסמך בודד על עצם ביצוע שיפוץ ומבלי שעולה מתוכו מה בוצע בחנות זו ולא בראשונה, וגם בו לא הובא מועד מדויק.

טענת החובות

40. האם הוכיחו התובעים גירסתם שיש לחייב הנתבע בתשלום חובות, או שמא הוכחה גרסת הנתבע שהעסק נוהל על ידי התובעים ואינו חב בחובות שיצרו.

41. אשר לנכסי המקרקעין, החנויות, הרישום מהווה ראייה לבעלות. (ס' 125(א) לחוק המקרקעין, תשכ"ט-1969). החנות השנייה הייתה רשומה לאורך השנים ע"ש האב המנוח, אף שנפטר בשנת 1996. (מפנקס הבתים המשותפים מיום 10.1.2016, מופיע כי הייתה רשומה ע"ש מר _____ ז"ל מיום 31.12.1989 ועד 15.9.2013).

בית משפט לענייני משפחה בפתח תקווה

תמ"ש 42543-10-15 פלוני ואח' נ' פלוני ואח'

- 1 לאחר פטירתה של האם, פעלו הצדדים לצורך רישום בהתאם לצוואה, והזכויות נרשמו בה
2 שליש לכ"א מהם. (נספח 6 לבקשה להוספת נספחים, 2.5.16).
3
4 42. בתביעה לפירוק השיתוף בנכסי המקרקעין של העיזבון, הגיעו הצדדים להסכמה, שקיבלה
5 תוקף של פסק דין, כי יפורק השיתוף בדירת המגורים ובשתי החנויות, והתמורה - לאחר ניכוי
6 כל ההוצאות שיחולו - תחולק בחלקים שווים בין כל האחים. הוסכם כי הנכסים יוצאו
7 למכירה, מבלי לפגוע בזכות כל אחד מהם לרכוש זכויות האחר בכפוף לכך שהצעתו תהא
8 גבוהה יותר. (פסק דין מיום 23.10.14, בתמ"ש 15807-05-14, ע' 3 לפרוטוקול).
9
10 43. פירוק השיתוף בוצע בדרך של כינוס נכסים (ב"כ הצדדים כאן, מונו ככונסי נכסים) בלשכת
11 ההוצאה לפועל. החנויות נמכרו ביום 4.6.15.
12
13 44. משכך חובות, ככל שהיו, על נכסי המקרקעין, חלים בהתאם לרישום. ואכן הובא כי חובות
14 על נכסי המקרקעין שולמו במסגרת פירוק השיתוף ע"י כונסי הנכסים (לרבות ארנונה ומים,
15 נספחים טו 2-3 לכתב הגנה).
16
17 45. בכל הנוגע לעסק - כפי שנקבע בפסק הדין שניתן בבית הדין האזורי לעבודה, ויפורט להלן,
18 הנתבע לא עבד בפועל בעסק, לא ניהל אותו ולא היה שותף בקבלת ההחלטות בו. בהליך דנן
19 לא הובא ממצא אחר או הסותר קביעה זו.
20
21 46. ברישיון העסק נרשם האב המנוח עם שלושת הבנים, ביום 26.1.1995 (רישיון לניהול עסק
22 מעיריית נתניה נספח 2א'-2ד לתביעה).
23
24 47. התובעים הצהירו שקודם לפטירת האם האחים לא היו בעלים בעסק אלא ההורים (ס' 5, 17
25 לתצהיריהם), ולא טענו לעניין הבעלות בהליך קיום הצוואה.
26 התובע העיד כי האם המשיכה להגיע לעסק מדי פעם (עדות התובע 1, ע' 15 ש' 12-14). הם היו
27 שכירים.
28
29 "ת. אנחנו היינו שכירים בעסק קיבלנו שכר אבא שלי פרש ב-1996, התשובה היא
30 שאנחנו היינו שכירים ההורים ניהלו את העסק יש לנו תלושי שכורת
31 ש. והרווחים?
32 ת. לבעלים של העסק שזה ההורים, אנחנו היינו שכירים כל הזמן."
33 (עדות התובע 1, ע' 13 ש' 8-9).
34

בית משפט לענייני משפחה בפתח תקווה

תמ"ש 42543-10-15 פלוני ואח' נ' פלוני ואח'

פסק הדין של בית האזורי לעבודה

48. ביום 21.11.2016 ניתן פסק הדין בבית הדין לעבודה, שם הגיש העובד השכיר בעסק תביעה נגד שלושת האחים לקבל תשלום זכויות סוציאליות בגין תקופת עבודתו וסיומה (____), "פסק הדין".

בפסק הדין נקבע כי האח הנתבע לא היה המעסיק של התובע, לא במהלך חיי ההורים ולא לאחר פטירתם. כמו כן נקבע כי רק שני האחים (הנתבעים כאן, שם הנתבעים 2-3) היו המעסיק לאחר פטירת ההורים.

"...הוכח בפנינו כי הנתבע 1 לא היה מעסיקו של התובע לא במהלך תקופת חייהם של הורי הנתבעים ואף לא לאחר מותה של האם... כן שוכנענו כי מעסיקו של התובע במהלך התקופה האחרונה היו הנתבעים 2-3."

(ס' 23 לפסק הדין).

ופעם נוספת לקראת סיום פסק הדין –

"לסיכום, לאחר ששקלנו את מלוא הראיות והעדויות, אנו קובעים כי הוכח בפנינו כי הנתבע 1 לא היה מעסיקו של התובע. כן הוכח בפנינו כי מעסיקו של התובע בתקופה האחרונה (מאז פטירתה של האם ועד לסגירת החנות) היו הנתבעים 2-3 בלבד. בכל הקשור לתקופה הקודמת לפטירת האם, אנו קובעים כי הנתבעים 1-3 מהווים בעל דין חליף להוריהם ועל כן חייבים ביחד ולחוד בתשלום זכויות התובע לתקופה זו." (ס' 44 לפסק הדין).

49. מאחר ושלושת האחים, כיורשים, היו בעלי דין חלופיים להורים, נקבע כי שלושתם חבים בתשלום פיצויים לעובד עד לפטירת האם, משכך חוייב גם הנתבע כיורש לתקופה שקודם לפטירה – ולא כמעסיק, שכן הוכח ונקבע במפורש שלא ניהל את העסק ולא היה מעסיק.

"... מאחר ונוכח חובותיו של הנתבע 1 מכוח חוק הירושה, הרי שהנתבע 1 חב ביחד ולחוד עם הנתבעים, בכל הקשור לתשלום זכויותיו של התובע ביחס לתקופת עבודתו אצל הורי הנתבעים, עד למועד פטירת האם..."

(ס' 23 לפסק הדין).

בית משפט לענייני משפחה בפתח תקווה

תמ"ש 42543-10-15 פלוני ואח' נ' פלוני ואח'

50.

נקבע במפורש בפסק הדין, שהנתבע לא היה מעורב בעסק, לא ניהל אותו, שהה שנים רבות בחו"ל. נדחתה טענת האחים (התובעים כאן) כי יש בכך שקיבל מסמכים על העסק ופנה לרו"ח כדי להראות מעורבות או ניהול, שכן הוכח שהדבר היה במסגרת ניהול מו"מ ביניהם לאחר פטירת האם ובמסגרת ניסיון להגיע לפשרה בין האחים.

"...מעורבותו בכל הקשור לניהול העסק, הייתה נמוכה ביותר, הנתבע 1 הצהיר בפנינו באופן מפורט כי לא ניהל את העסק, לא שילם לתובע שכר, לא חתם על דוחות כספיים של העסק, לא ניהל את חשבון הבנק של העסק ולא דיווח לרשויות על העסק. הנתבע 1 אף הבהיר בתצהירו כי במהלך שנים רבות כלל לא גר בארץ אלא בחו"ל". (ס' 24 לפסק הדין).

"גרסת הנתבע 1 אף עלתה בקנה אחד עם עדותו של התובע ועם האמור בתצהירו, התובע העיד כי מעולם לא שוחח עם הנתבע 1 על חופשות, תנאי עבודתו ושכרו ואף הודה כי הנתבע 1 שהה בחו"ל רוב הזמן". (ס' 28 לפסק הדין).

"הנתבע 1 נהג להגיע לעסק מעת לעת... ואולם מעדות התובע והנתבע 1, עלה בבירור כי מדובר במעורבות מינימלית של הנתבע 1, אשר אינה מכוח היותו מעסיק, אלא מכוח היותו הבן של בעלי העסק... בהמשך לכך, לא מצאנו כי יש ממש בטענות הנתבעים 2 – 3 כי הנתבע 1 קיבל מסמכים הקשורים לעסק ואף שכר רואה חשבון לשם כך, מאחר והוכח בפנינו כי הדבר נעשה במסגרת ניסיון פשרה בין שלושת האחים במהלך משא ומתן לאחר פטירת האם ואין בכך כדי להעיד כי הנתבע 1 היה מעורב בעסק כמעסיקו של התובע". (ס' 30-31 לפסק הדין).

51.

בהתאם לקביעה זו, לא חויב הנתבע בתשלום חובות לעובד לתקופה שלאחר פטירת האם, נוכח הקביעה שהתובעים הם ששימשו מעסיקיו של העובד. בנוגע לתקופה שקדמה לפטירה, הוכח כי כאשר הגיע הנתבע לעסק היה זאת מכח היותו בן-הבעלים, לא ניהל אותו ולא היה מעורב בו.

52.

בית הדין לעבודה קבע שאין לחייב הנתבע בתשלומים לעובד, אין די ברישומי ברישיון העסק כדי להפוך אותו למעסיק של התובע. חובת תשלום הפיצויים מיום פטירת האם תחול על התובעים בלבד אשר נהגו בו מנהג בעלים. (ס' 24-23, 42 לפסק הדין).

בית משפט לענייני משפחה בפתח תקווה

תמ"ש 42543-10-15 פלוני ואח' נ' פלוני ואח'

1 "...בחנו אף את טענת הנתבעים על פיה ברשיונות העסק ברובריקת בעל העסק מצוין
2 שמו של הנתבע 1... אולם, לא מצאנו כי יש בכך כדי להפוך את הנתבע 1 למעסיקו
3 של התובע..." (ס' 33).

4
5 "...הוכח בפנינו כי בפועל הנתבעים 2 – 3 ניהלו את העסק בפועל ואף נהגו בו מנהג
6 בעלים. נבהיר כי הנתבעים 2 – 3 לא הפכו מעסיקים באופן אוטומטי מכוח היותם
7 יורשים כטענתם, אלא לאור התנהלותם בעסק ומעורבותם הבלעדית בניהול העסק."
8 (ס' 42).

9
10 **כלומר, בית הדין לעבודה הבהיר כי קביעתם ששני האחים הם שניהלו את העסק בפועל**
11 **והם שנהגו בו מנהג בעלים, אינה רק מכח היותם יורשים, כי אם – לאחר שהוכחה**
12 **התנהלותם בעסק ומעורבותם הבלעדית בניהולו.**

13
14 **בביה"ד לעבודה נקבע כי 3 האחים חבים ביחד ולחוד בפיצוי לעובד (1. 236,336 ₪) עד לפטירת**
15 **האם כיורשי ההורים (בעלי דין חלופיים). מהפטירה החבות רק על שני האחים כי נהגו בעסק**
16 **מנהג בעלים (19,366 ₪).**

17
18 **חובות העיזבון – עד לפטירת האם - כפי קביעת בית הדין לעבודה כי האחים כולם חבים**
19 **כיוורשים לחובות שעד פטירת האם, מכח מעמדם כיוורשים. כך גם כאן, חוב שיוכח כי היה**
20 **לעסק קודם לפטירה, חבים בו כל הצדדים, קרי גם הנתבע, כיוורשים.**
21 **זאת כפי הוראות חוק הירושה, תשכ"ה-1965, הקובע שכל יורש נושא בחובות העיזבון לפי**
22 **חלקו היחסי.**

23
24 **העסק הינו חלק מהעיזבון, בהתאם להוראות הצוואה (ס' 2 לצוואת האם), משכך חובות**
25 **שנצברו בו קודם לפטירת האם, הם משותפים. אלא שלא נתבע חוב לתקופה זו, מעבר**
26 **לסכומים שנתבעו גם בבית הדין לעבודה.**

27
28 **חובות נטענים לעסק מפטירת האם ועד סגירת העסק - כאמור לעיל בית הדין לעבודה קבע**
29 **במפורש כי שני התובעים הם שניהלו את העסק ומשכך אחראים לחוב שנצבר בתקופה זו.**
30 **מצאתי כי קביעה שיפוטית זו שניתנה בהתאם לראיות ולעדויות שהובאו בהליך שם, תואמת**
31 **את הראיות בהליך כאן.**

בית משפט לענייני משפחה בפתח תקווה

תמ"ש 42543-10-15 פלוני ואח' נ' פלוני ואח'

58. מהראיות והעדויות עולה שהעסק נוהל על ידי התובעים הן בחיי ההורים והן לאחר פטירתם, והם נהגו בו מנהג בעלים.

59. בצוואת האם נכתב כי הנתבע לא עבד ולא עובד בעסק:

"כל שצויתי ובמיוחד חלוקת העסק על כל הקשור בו, בין שלושת ילדי, בחלקים שוים ביניהם, נעשה מתוך שקול דעת לאחר שנתתי דעתי לכך ש____ לא עבד או עובד בעסק...".
(ס' 7 לצוואת האם, נספח 1ד לתביעה).

60. בתצהירי התובעים נכתב כי מעת פטירת ההורים (תחילה האב ובהמשך האם) המשיך העסק להתנהל באותה מתכונת עד לסגירתו:

"כאמור עם פטירתו של אבינו המנוח ז"ל, הועברו מכוח צוואתו שקוימה, זכויותיו בעסק (על זכויותיו בחנויות) לידי אשתו, אמנו המנוחה ז"ל, וזאת עד לפטירתה במועד שצוין לעיל, וכשהעסק ממשיך לפעול באותה מתכונת...".
(ס' 25 לתצהירי התובעים).

61. לא הוכחה טענת התובעים כי הנתבע היה או הפך לשותף פעיל בעסק (ס' 26 לתצהיריהם), ולא נמצא כי יש בכך שהחל לברר מה המצב הכספי של העסק ושוויו, על מנת לבחון הסדר כספי בעניינו, כדי להפכו לשותף פעיל או למי שנוהג בו מנהג בעלים. הטענה נדחת.

62. הנתבע גר במשך שנים בחו"ל, בין השנים 1996-1989, 2007, וכן גם נסע הרבה במסגרת עבודתו, הדבר לא נסתר.

"אני גרתי באירופה בערך 8 שנים בצרפת, מ-1989 עד 1996 אח"כ גרתי בבליה מ-2007-2007, לאורך השנים באותם שנים שלא גרתי באירופה נסעתי הרבה מאוד פעמים הרבה הרבה מעל הממוצע של בנאדם רגיל".
(ע' 23 לפרוטוקול מיום 6.11.18 ש' 15-13).

63. כך מופיע גם בתעודת בירור פרטים ממשרד הפנים בעניינו (ליום 5.6.16), המציגה יציאות וכניסות לישראל ומכילה 13 ע' ממנה עולה כי הירבה לשהות מחוץ לישראל. (נספח יד' 1 לכתב הגנה).

בית משפט לענייני משפחה בפתח תקווה

תמ"ש 42543-10-15 פלוני ואח' נ' פלוני ואח'

64. הנתבע נחקר והשיב כי אינו בקיא בעסק, ולגבי ההתנהלות בו בעבר ידע רק משיחות עם אביו (ע' 23 לפרוטוקול, ש' 20-25).

לאחר פטירת האם, ורק לאחר שהאחים טענו שיש חובות לעסק, ביקש לבחון אותם, אך הציגו לו רק חלק מהמסמכים.

ש. אתה ואמר שהם משכו לעצמם בסעיף 9 כספים מחשבון העסק, מתי פעם ראשונה ראית מה קורה בחשבון העסק?

ת. מעולם לא ראיתי מה קורה בחשבון העסק, אבל אחרי ש-4/13 שלחו לי אחיי מכתב שבו

הם מציינים שכביכול יש חובות לעסק... אז התחלתי להתעניין מה קורה בעסק הזה. (...)

מעולם לא נחשפתי לספרי העסק נחשפתי לפרטים מעטים מאוד ממסמכי העסק וכל זה קרה אחרי 4/13 איזה זמן אחר כך שפתאום שהאחים שלי לקחו הלוואה ויש חובות של 600,000 ש"ח, עד אז לא יכולתי לעשות את זה הייתי בחוץ לארץ. (ע' 23 ש' 26-28 32-34, ע' 24 ש' 5-7)

65. גם לאחר פטירת האם לא היה מעורב בניהול העסק, אחיו לא פנו אליו לקבל עמדתו על ניהול העסק והפעולות שבוצעו בו. גם ההחלטה לסגור את העסק נעשתה על ידם :

ש. אחרי הפטירה של אמא ז"ל העסק עבר ברשומי רשומות המס ע"י יורשי המנוחה _____ ז"ל?

ת. לא ידוע לי כל הפעולות שעשו האחים שלי לא לפני פטירתה ולא אחרי. (ע' 24, ש' 26-28).

ש. תאשר לי שהאחים _____ ו _____ פנו אליך וביקשו לקבל את עמדתך בקשר לעסק ת. לא פנו אלי בכלל. בהקשר לסגור את העסק הם הודיעו לי חד משמעית הפגישה שהתקיימה אצל רו"ח של העסק בנוכחות רו"ח _____ אמרו לי האחים שלי הם ורק הם יסגרו את העסק והם יעשו כפי שהם רוצים וכפי שהם עשו תמיד. (ע' 27 ש' 34, ע' 28 ש' 1-3).

66. התובע 1 העיד כי הוא שפעל בעסק כל השנים וחתם על מסמכי העסק, גם בשם אביו וכן בהמשך ניתנה לו הרשאה. כך מול גורמים חיצוניים וכך מול הרשויות. (ר' דיווח למס הכנסה וטפסי 106, נספחים יא 1-5 לכתב ההגנה). כך המשיך ועשה לאחר פטירת ההורים.

בית משפט לענייני משפחה בפתח תקווה

תמ"ש 42543-10-15 פלוני ואח' נ' פלוני ואח'

- 1 י"ש. מי שילם לספקים?
2 ת. כמו שאמרתי ... לעיתים אני חתמתי על השיקים. גם שאמא היתה בחיים, חתמתי
3 בחתימה של אביך ז"ל באותה הרשאה של אימי
4 ש. חתמתי בחתימתך
5 ת. לא. חתמתי בחתימתו שלי אבי גם אחרי שהוא נפטר
6 ש. זה היה לאחר שנתן הרשאה?
7 ת. אחרי שנתנה הרשאה לחתום חתמתי בחתימתי (...)
8 ש. האם נכון מי שחתם על טופסי 106 זה אתה ולא האמא?
9 ת. אני זוכר שלעיתים גם אני הייתי חותם, אבל שהיא יכלה היא חתמה. (...)
10 ש. מי חתם על דוחות של מס הכנסה?
11 ת. גם אני חתמתי של דוחות, גם אבא שלי חתם תלוי באיזה שנים.
12 (ע' 15, ש' 25-19, 36, ע' 16 ש'1).
13
14 67. התובע אישר שלנתבע לא הייתה זכות חתימה בחשבון הבנק :
15
16 י"ש. האם נכון של ____ לא היתה זכות חתימה בחשבונות הבנק ושל העסק ?
17 ת. לא היתה לו זכות חתימה."
18 (ע' 15, ש' 34-35).
19
20 68. לא הוכחה טענת התובעים כי הנתבע נהג בעסק מנהג בעלים. לא נמצא שבדיווח האב למס
21 הכנסה (נספח 4 לתצהיר) יש כדי להעיד על התנהלות הנתבע כבעלים, גם כשקיבל בעבר ____
22 מהעסק (כפי שאישר בעדותו), כדי להעיד על מעורבות בו.
23
24 69. לא נמצא כי יש בניהול המו"מ ע"י הנתבע ובירור נתונים כספיים, כדי להוכיח שנהג בעסק
25 מנהג בעלים. מעבר לכך שבית הדין לעבודה דחה טענה זו, יצויין כי גם כאן לא הוכחה ולא
26 נמצא בה ממש. הדבר נעשה מהיעדר מידע כספי על העסק, ולא מתוך מנהג בעלים.
27
28 70. העסק נסגר בחודש 12/2013 (נספח ג לכתב ההגנה), החנויות והדירה נמכרו בשנת 2015 (נספח
29 8 לתצהיר התובעים).
30
31 71. התובעים לא הרימו נטל ההוכחה כי הנתבע היה מעורב בניהול העסק, לא בחיי ההורים
32 (לרבות שהות ממושכת בחו"ל) ברם גם לא לאחר פטירת האם (האב נפטר שנים קודם לכן),
33 לא הוכח כי הנתבע נהג בעסק מנהג בעלים.

בית משפט לענייני משפחה בפתח תקווה

תמ"ש 42543-10-15 פלוני ואח' נ' פלוני ואח'

- מכאן שחובות לאחר הפטירה אינם חלים על הנתבע (בשונה מחוב שחל על העסק קודם לפטירה, שחל על הנתבע מכח היותו יורש וכפי חלקו).
72. גם בדיקת החובות הנטענים ע"י התובעים לאחר הפטירה - הלוואה, תשלומים ששילמו, וחוב לספקים - לא הוכיחה חבות הנתבע.
73. התובעים לא צירפו פירוט חשבון הבנק של העסק מיום פטירת האם (כפי שאישר התובע 1 בחקירתו, ע' 16 לפרוטוקול ש' 5-8).
74. עיון במסמך בכתרת מאזן בוחן (שצורף כנספח 13 לבקשה להוספת נספחים) מעלה כי לא נהיר היכן הופק וע"י מי, אינו מבוקר, אינו מעיד על חובות לעסק אלא מצביע על יתרת זכות נכון ליום 28.2.13. מאזן נוסף (נספחים 25, 5 להצהיר התובעים) ודוחות כספיים (נספח 13) שהובאו לראשונה בתצהיר התובעים, ולא הובא ע"י מי נכתבו, הם ברובם לתקופה שקדמה לפטירת האם.
- מנגד העיד הנתבע כי לידי הועברו מסמכים בשם דומה אך עם נתונים שונים (ע' 33 לפרוטוקול, ש' 8-11 לעדות הנתבע, נספח 16 לתצהירו), לא נמצא כי ניתן להסתמך עליהם.
75. התובעים בחרו שלא להעיד את רואה החשבון של העסק לעניין חובות נטענים. כך גם לא עתרו למינוי מומחה מטעם בית המשפט להגשת חוות דעת לעניין חובות.
- יש בהימנעות זו מזימון רוח"ח כדי להעלות ספק בגרסתם, שהרי הימנעות בעל דין מהבאת ראיה או זימון עד היכול לתמוך בגירסתו פועלת לרעתו (ע"א 8151/98 שטרנברג נ' צ'צ'יק פ"ד נו (1) 5391 (2001)).
76. אשר לטענת התובעים שעל הנתבע לשאת בחוב הלוואה מהבנק, מעיון במסמך שהוצג עולה כי התובעים פנו לבקש הלוואה מהבנק על דעת עצמם, והודיעו על כך לנתבע רק לאחר מכן (נספח 9 לתביעה). אף לא הוכחו נסיבות לקיחת ההלוואה או שהדבר נדרש לניהול העסק או בגין חובות. מסמך בודד מיום 23.5.14 שהוגש להוכחת ההלוואה (נספח 10 לתביעה) איננו כולל את מועד לקיחת ההלוואה והנסיבות לה. על התובעים מונח נטל ההוכחה לעניין זה לחייב הנתבע והם לא הרימו אותו. לא ניתן לחייב הנתבע בכך ובדיעבד.
77. לא הוכחה גם הטענה שעל הנתבע להשתתף בתשלומים נטענים מטעמים בסך 100,000 ₪. מסמכים שהגישו לצורך הוכחת העברות כספיות מחשבונו הפרטי לעסק, הצביעו על העברות מחשבון התובעים לחשבון בנק על שמם וע"ש האב המנוח ולא לחשבון העסק (נספחים 11א'-ג' לתביעה).

בית משפט לענייני משפחה בפתח תקווה

תמ"ש 42543-10-15 פלוני ואח' נ' פלוני ואח'

- טענתם שנדרשו לפתוח חשבון בנק זה להמשך הפעילות בעסק, כי הבנק דרש בכל פעולה גם את עמדת הנתבע בהיותו יורש - מעבר לכך שטענה זו בנוגע לנסיבות פתיחת החשבון עלתה לראשונה בסיכומי התובעים (ס' 67-68) ואף שלא ניתן לעשות כן בסיכומים, הרי שאדרבא, כפי שהבנק דרש, אכן היה עליהם שלא לבצע פעולות כספיות בהעדר הסכמת הנתבע. משעשו כן על דעתם וללא הסכמת הנתבע, אינם יכולים לתבוע בדיעבד החזר כספי ממנו.
78. עיון בנספח מעלה שהחשבון בחודש 12/2013 מצוי ביתרת זכות בסך 16,038 ₪. כך גם לחשבון בוצעו העברות שונות מחשבוניות על שם התובעים, כמו גם העברות מחשבון על שם ההורים המנוחים לקראת פדיון צפוי של שיקים. לא נמסר כל מידע באשר לשיקים אלו, לידי מי שולמו ועבור מה ואין לחייב הנתבע בהשבת הסכומים.
79. גם הטענה בדבר חוב לספקים נטענה בעלמא ולא הוכחה כדין. לא הוצג כל מסמך דרישה מאת ספק זה או אחר, לא הוגשה כרטסת העסק אותה מזכיר התובע 1 בתצהירו (ס' 54) באשר לחובות אלה, וממילא לא הוכחו. נטל ההוכחה הרובץ על התובעים לא הורם, והטענה נדחת.
80. התובעים לא הכחישו כי לעסק היה מלאי וכי מלאי זה נמכר על ידם קודם לסגירת העסק, כך גם נמכר ציוד (ע' 18, ש' 24-35), לא הובהר מה נמכר באיזה שווי כספי והאם כל התמורה הופקדה לחשבון.
81. כמו כן אישרו התובעים את טענת הנתבע, שהם הגדילו לעצמם את שכרם שמשכו מהעסק לאחר פטירת האם. זאת ללא אישור הנתבע וחרף חובות נטענים על ידם. התובע 1 אישר שהם הגדילו לעצמם את המשכורות לאחר פטירת האם, וכי אין לו מסמך המעיד על הסכמת הנתבע לכך. (ע' 10 לפרוטוקול ש' 12-13, 24). אף לא נתן הסבר מניח את הדעת להגדלת השכר חרף המצב הנטען מטעמם של העסק לרבות חובות נטענים. (ע' 11, ש' 5-29).
- ניתן לראות הגידול בתלושי שכר התובעים באלפי שקלים, כך לדוגמא, חודש 3/2012 – מול חודש 10/2013 (נספחים ט' 1-4 לכתב הגנה).
82. התובע 1 אישר בעדותו כי שני התובעים פעלו להגיש את תביעת העובד השכיר בעסק כנגד העסק, במסגרתה נדרש העסק לשלם לו סכום גבוה על הזכויות המגיעות לו בגין תשלום זכויות סוציאליות בגין תקופת עבודתו וסיומה. כך עולה גם מתצהיר העובד לביה"ד לעבודה שצורף (ס' 7, 9 לתצהיר, נספח ד' 2 לכתב הגנה).

בית משפט לענייני משפחה בפתח תקווה

תמ"ש 42543-10-15 פלוני ואח' נ' פלוני ואח'

83. בנוסף אישר התובע 1 בחקירתו כי החוב שתובעים בתביעה דנן כולל את החוב הנטען לעובדים (ע' 21, ש' 23-26), קרי, הם והשכיר.

זאת כאשר התנהלו תביעות בבית הדין לעבודה, אף ניתן שם פסק הדין לעיל על האמור בו לעניין העובד השכיר, כאשר הנתבע (כאן) חוייב בחלקו כיורש העסק. ואילו תביעת האחים כשכירים בעסק לפיצויי פיטורין נדחתה שם, בהסכמה. (נספח י לכתב ההגנה _____, נספח 12 לתצהיר הנתבע).

משניתנו פסקי הדין בבית הדין לעבודה, הנוגעים לחובות העסק כלפי התובעים וכלפי השכיר, אין לאפשר לתבוע אותם כאן בניסיון נוסף (חוב נטען לתובעים כשכירים) או בכפל (חוב לעובד השכיר שכבר נפסק).

84. לסיכום – כמפורט לעיל לא הוכחה התביעה על כל רכיביה. חלקה נדחה בגין התיישנות בדיון הראשון, חלקה השני נדחה בגין התיישנות (לעיל) וחלקה השלישי לא הוכח (לעיל). התביעה נדחת.

85. נוכח התוצאה התובעים ישאו בהוצאות הנתבע ובשכ"ט עו"ד בסך 20,000 ₪. סכום שלא ישולם ישא הפרשי הצמדה וריבית עד למועד הפרעון בפועל.

86. המזכירות תמציא פסק הדין לצדדים.

ניתן לפרסום ללא שמות וללא פרטים מזהים של הצדדים.

ניתן היום, י"ח אב תשע"ט, 19 אוגוסט 2019, בהעדר הצדדים.

אילת גולן – תבורי, שופטת